

**R. P. Christophori De Ortega È Societate Iesu, Quondam
Scolasticæ Theologiæ publici Professoris, ac ejusdem
Facultatis Præfecti ... Theologia Controversiarum
Dogmaticarum, & Scholasticarum, de Divina ...**

**Ortega, Cristóbal de
Lugduni, M.DC.LXXX.**

2. Subtiliores obiectiones propulsantur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94274](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94274)

à ratione satis subtilia opponi possunt. Primo Chrysost. hom. 1. de incomprehensibili Dei natura dicens: *Non ex sapientia substantia, sed ex substantia sapientia est*, in Deo nimirum, quibus similia passim apud Patres inueniuntur: atque item Dei essentiam esse principium actuum, radicem, & receptivum intellectus, & volitionis, atque universum attributorum. Hæc autem de principio utroque, & radice metaphysica, non autem physica intelligenda sunt, & modo nostro concipiendi, ut Cyrillus, qui sæpè ita loquitur, pro omnibus respondit. 11. Theol. cap. unico his verbis. *Frustra igitur contenditis nullo modo aliquid accidere Deo posse; cum multa in essentia eius, quasi accidentia concipiuntur: licet accidentia, & effectus essentia verè non sint: ut statim clarius edisserit scribens. Nonnunquam, quasi accidentia, etiam non omnino accidunt Deo, hæc dicere, & mente accidentium modo concipere, nos cogit. Hunc etiam explicatum habent Augustini verba qu. 15. & 16. ex libro octoginta trium. Nempe: Deum esse causam suam sapientiam, atque ex 7. de Trinit. cap. 1. illi, (scilicet Patri) qui est causa, ut sit, est etiam causa, ut sapiens sit, quamvis germanior postremi huius loci sensus sit: Patrem, neque suæ essentia, neque sapientia causam, aut principium, originis adhuc, habere: cum se, & causaliter, & originarie, seu non ab alio sit.*

3. A ratione opponens primo: distinctionem principij, seu potentia actua à suo termino ideo præcisè poni debere, quia realiter sui termini respectiva transcendentaliter est: Dei autem potentiam physicè actuum respectivam realiter transcendentaliter esse non debere, ut de omnipotentia supra ostendimus, quam à creaturis, quarum activa physice est, quæque distincta realiter ab ipsa sunt, re ipsa omnino absolutam esse docuimus. Citius ergo potentia Dei, physicè etiam actua ad intra, à suis terminis absolute realiter respectu obest identitas: ac proinde ad terminum secum identificatum re ipsa esse poterunt. Verum non inde probatur necessitas distinctionis realis potentia physicè productiva à termino producendo, quod sui termini realiter transcendentaliter respectiva esse debeat. Hoc enim adhuc in creatis sub lite, & iudice est. Distinctio autem necessaria causæ, aut principij physicè productivi à termino causando, & producendo certissima, & indubitata à Patribus, & scholasticis est: quia sublata mysterium Trinitatis sine ratione, ac probatione manebit.

CERTAMEN II.

Subtiliores obiectiones propulsantur.

2. Obiicies iterum à ratione. Datur potentia activa physica, seu principium actuum notionalis respectu processionis, seu actus notionalis, cum quo physicè identificatur in diuinis: ergo & dari poterit in Deo potentia physica actus intellectualis, & volitiva respectu intellectus, & amoris, seu actuum, cum quibus re ipsa, & physicè identificantur. Communis nobiscum in præfati conclusionis sententia solutio est: diuinas processionis alias activas esse identificatas realiter cum personis diuinis producentibus, alias passivas personis diuinis procedentibus realiter identificatas, ut communis Theologi ferunt id quod, licet verum sit, non tamen ut eorum plures reputant dogmaticum, ut ostendimus controu. de Trinit. d. 3. eo vero posito distinguunt antecedens respectu processionis passiva, realiter distincta à principio notionali, utpote identificata cum persona procedente, realiter à producente diuersa, concedunt antecedens respectu processionis activa, cum potentia notionali, & principio producente identificata realiter, negant antecedens: ac subinde consequentiam, in qua inferunt potentiam intellectivam, seu volitivam physicè actiuam esse respectu intellectus, seu amoris ipsis identificati: in quo solum est repugnantia, ut vidimus. Atque hæc sane solutio vera quidem, facilis, & valde probabilis est: cum respectu pro-

cessionis activa potentia activa notionalis communis à Theologis non admittatur.

2. Cæterum cum huius oppositum probabile etiam sit, nobisque verosimilius controu. & d. citatis de Trinit. (dari scilicet potestas notionalis actus physice respectu processionum, etiam actuarum, re ipsa cum illis, & personis producentibus identificatarum) notuius argumenti huius solutionem ex opposita sententia probabiliter (licet magna) pendere. Tum: quia, licet adeo probabilis vera tamen nobis ea sententia non est. Tum: quia nolumus argumenti contra certissimum, ac fere dogmaticum eundemque principium, de impossibilitate productionis eiusdem à seipso, solutionem doctrinæ solum probabiliter inniti: tum denique, quia solutio à nobis in opposita opinione adhibenda vtilem aliis difficultatibus doctrinam exhibebit. Admissio ergo iuxta oppositam nostram sententiam memoratam antecedenti respectu processionum etiam actuarum, neganda est consequenter, ut clarius constet eius argumenti debilitas, atque principij illius de repugnantia productionis physice à seipso, ac proinde & eiusdem ad seipsum physice actiuitatis, veritas inconcussa.

3. Disparitas est: quia actiuitas notionalis physica ad actiuam processionem secum realiter identificatam non est ad eam tanquam ad terminum producendum, inter quem, & potentiam actiuam physicam necessaria est distinctio, ut principium, quod statuimus, & defendimus, docet, atque in mysterio Trinitatis constat; sed solum est ad processionem sibi identificatam, & actiuam tanquam ad viam causalem, vel causalitatis, seu originis. De cuius ratione non magis est à principio, quam à termino re ipsa distingui, ut tuse citata controu. & d. de Trinit. monstrauimus, licet formaliter, & metaphysicè ac nostro concipiendi modo diuersa sit: quia ad instar viæ inter Thebas, & Athenas (ut ait Aristoteles) cogitatur, quæ ab utroque termino, & extremo re ipsa diuersa est. Si autem respectu intellectus, & amoris communis, communis potentia siue intellectiva, siue volitiva activa physice admittatur, ad ea, tanquam ad producenda, atque suæ actiuitatis terminos, comparari debent: atque respectu sui terminus produciendi, nec solum viæ ad producendum terminum vltiorem daretur actiuitas, idemque re ipsa, seipsum physicè produceret (cum vltiori terminus producendus non addit) quod improprie.

4. Dices tamen: cur non posset potentia intellectiva communis comparari re ipsa ad communem intellectiue tanquam ad viam solum. Respondeo facile, & aperte: quia id solum viæ realis causalitatis, seu originis physice, realiter, & verè est, per quam ponitur in rebus aliquid, siue identificatur cum ipsa, siue realiter ab ipsa diuersum, diuersum tamen realiter à potentia physica activa: viam enim realis, ac non ficta eiusdem ad seipsum accipi, nedum esse re ipsa, nequit, intellectu vero, vel amore communibus nihil re ipsa à potentia diuersum ponitur, siue identificatum cum eis actibus, siue ab eis realiter diuersum: ac proinde, si ad illos potentia notionalis actiue physicè comparatur, ad illos non tanquam viam solum, sed tanquam terminum etiam producendum comparanda est: cum non habet terminum vltiorem, ad quem eius potentia actiuitas physica sit: hoc autem repugnat, ut diximus, cum potentia communi, siue intellectiva, siue volitiva, eorum actus re ipsa absolute identificentur.

5. Ex hoc vero occurrit etiam facile alteri obiectioni, quæ ex alia nostra doctrina eiusdem controu. de Trinit. d. 4. q. 2. peti posset. Docuimus enim ibi potentiam notionalis siue proximam, siue remotam, non ita ex communi, & personaliter proximam, siue producentis constitui, ut horum quodvis partialis potentia activa notionalis formaliter sit; sed ita, ut commune (pura intellectiva potentia) de suo conferat energiam, seu virtutem feminalem, & fecunditatem, impeditam tamen, si secundum se spectetur, identitate cum termino producendo; personalitas vero, v.g. Patris, ipsi adiuncta identitè conferat expeditionem: quia, cum à personalitate filij differat, potestatem intellectivam in huius identitatis statu differre eam à filio facit producendo; ex quo illa qualis, qualis energia, & seminalis virtus intrinseca potentia intellectiva communis, cum intrinseca ipsi sit, respectu processionis (quæ intellectu communem etiam constat, ut ibi d. 3. ostendimus) videtur adhuc admittenda: ac proinde aliquis physica actiuitas potentia intellectiva

intellectus communis tanquam via. Respondetur tamen obiectionem hanc maiorem vim habere, si in communi potentia intellectiva actiuitatem partialem formaliter admitteremus, ut patet, sed nihil probat.

6. Etenim energiam illam potentie intellectus communis actiuam realiter formaliter esse non admittimus, sed partem solum potentie notionalis actiuæ formalis, eamque energiam impeditam esse per identitatem cum termino producendo, quo impedimento per identitatem cum persona producere liberatur. Si autem eo impedimento liberari non posset per identitatem cum persona à termino illo producendo, sicut impedimentum necessarium, illi esset potentia communis, ita etiam energia, seu fecunditas illa, inchoata, & terminalis adhuc, esset chimærica, & impossibilis: cum autem respectu intellectus communis distinctio realis ab illa impossibilis sit, quia neque per identitatem cum persona producere (cui etiam intellectus communis identificatur) ab identitate reali potentie intellectiva liberatur, atque intellectus, qua communis præcise est, processio actiuæ, vel passiuæ non sit, sed ut identificata cum persona producere sit actiuæ processio, & cum persona procedente processio passiuæ, & utrumque habeat non respectu sui, sed respectu personæ procedentis, sit plane potentia intellectiuam communem, nec secundum se, nec ut identificatam adhuc personæ producenti, esse physice actiuam respectu communis intellectus, siue tanquam via, quia ut sic processio non est, siue tanquam termini, quia intellectus communis terminus producendus non est. Licet ut identificata personæ Patris utraque potentia intellectiva ad intellectiorem ut potentia notionalis actiuæ physice tanquam ad viam comparari queat.

7. Dominici Recentes, ingenio nobiles, manuscripto de scientia Dei relati à Ribadeneira supra. c. 4. n. 11. admittunt distinctionem virtutis potentie intellectus à cognitione contingentis, seu contingentem in Deo, aiunt saluari posse in potentia hac physicam absolute, & simpliciter actiuitatem, & actum primum respectu eius cognitionis, licet absolute, & simpliciter ratio productionis physice saluari nequeat. Extremum hoc addunt, ne vnicum argumentum distinctionis realis formalis diuinarum personarum ex absoluta, & simpliciter productione, & processione physica earum à Patribus datum vel incurant, vel euacuent. Sed certe cum non maior distinctio inter producentem, & productum actu, quam inter productum, & producibile requiratur: si ad productum, & producibile absolute, & simpliciter tale distinctio realis virtualis satis est, ad producentem, & productum actu absolute, & simpliciter satis etiam erit: vnde male Patres, & Theologi omnes ex productione, & processione personarum absolute, & simpliciter inferunt absolutam, & simpliciter talem distinctionem: cum hæc inter solum distincta realiter virtualiter, æque acque actiuitas, & producibilis physica absolute, & simpliciter talis, dari queat.

8. Quod autem non maior distinctio inter producentem, & productum actu absolute, & simpliciter tale, quam inter productum, & producibile absolute tale requiratur, probari facile potest. Primo, quia æqua est oppositio relatiua absolute, & simpliciter inter productum, & producibile absolute, atque inter absolute producentem, & productum: ergo tanta est inter illa, atque inter hæc distinctio: quare si ad eam oppositorem relatiuam satis est virtualis distinctio, & ad hanc etiam oppositorem sufficere ex magnitudine enim relatiuæ oppositorem relatiuæ distinctionis oppositorum magnitudo taxatur. Secundo probatur: quia actio non addit causam, & effectui distinctionem, eamque formaliter in ipsis ponit: sed supponit potius, ut in Trinitate etiam euenire ostendimus controu. de Trinit. d. 1. q. 1. certum, & in aliis omnibus omnes censent ad vnum. Quare ex solum in producente, & producto actu distinctio requiritur, etque, quæ in productiuæ, & producibili esse debet. Tercio tandem: cum vnumquodque eo, quo in se constituitur intrinsece, ab omni alio, quod ipsum non est, distinguatur, nequit ex actuali productione distingui magis, quam per suam entitatem distinguatur ab alio: licet ex productione bene inferatur distinctio productionis proportionata eorum, ut si absoluta, & simpliciter talis productio physica sit, absoluta, & simpliciter talis principii, & termini secundum se, & in terminis suis entitates distinctio realis arguitur: si autem

virtualis, eorum etiam virtualis distinctio.

9. Cuius ratio est: quia, cum nihil possit producere seipsum eo ordine, & genere, quo productum est, identitatem cum illo excludit, atque ab eo dicit distinctiorem, si realiter formaliter, realem formalem; si solum virtualiter productum illius est, realem solum virtualem: ex quibus constat Recentes istos non ita sartam, tectamque rationem Patrum pro personarum distinctione, atque ipsi putabant, volebantque seruare. Constat etiam, eo absurdo omisso perperam philosophatos esse, cum pro absoluta, & simpliciter tali actiuitate sufficere distinctionem virtutem principii à termino putarunt: atque inconsequenter eam ad productionem absolute, & simpliciter talem negasse. Et quidem principii, & causæ actiuæ, & simpliciter talis, à principio, & causæ actiuæ secundum quid distinctio in eo solum stat, quod illa possunt agere, seu sunt principia operandi absolute, & simpliciter; hæc vero sunt principia operationis solum secundum quid. Quare implicat actiuitati potentie intellectus Dei respectu intellectus solum respondere virtualem productionem.

QVÆSTIO III.

Num in potentia intellectiua, aut volitiua Dei physica actiuitas, & prioritas cum addito formalis ex natura rei, vel virtualis admitti queat.

RELECTA à Dei intellectu, & voluntate, absoluta, & simpliciter tali actiuitate, & prioritate respectu suorum actuum questionis huic inter Recentes celeberrima locis proxima est.

CERTAMEN I.

Authorum sententiæ.

1. **A**ctiuitatem physicam, aut productionem formalem ex natura rei, vel virtualem non hic intelligimus coniunctionem identicam potentie intellectus cum intellectione, quarum prima in creatis actiuæ physice secundæ est; hæc vero à prima producta. Si enim ita virtualis, aut formalis ex natura rei actiuitas, & productio intelligatur, nequit Deo negari, sed est impropria earum vocum usurpatio. Si enim nomen virtualis prædicari, siue distinctionis, siue actiuitatis, siue actionis, siue alterius cuiuspiam, ita accipi cum proprietate valeat, innumera prædicata Deo indigna, & absurda cum addito *virtualis*, seu *formalis ex natura rei* ascribi poterunt, quæ suse persequitur, & recenset Alarcon ubi hoc sensu à se intellectam virtualem prædicatorem Dei distinctionem à Recentioribus assertam confutans mille eiusmodi absurdorum exemplis eam distinctionem infestat. Illum igitur adeat lector, ne in re certæ æmulus inutiliter consumatur. Et hoc sane sensu Becan. tract. 1. c. 1. q. 1. num. 9. potentiam intellectiuam virtualem realem ad summum admisit. Me autem iudice solum admisit eius ab intellectu realem virtualem distinctionem, ex qua realis virtualis actiuitas minime deducitur, ut statim ostendam.

2. Verum non adeo facile sensus Doctorum eiusmodi actiuitatem physicam, vel formalem ex natura rei, vel virtualem potentie intellectus, aut volitiuæ in suos actus intellectus, & amoris, in vnum coegetur. Ut ex Arrubalis, & aliorum alio, & alio sensu recitando constabit. Germanior est, qui eam ad modum distinctionis, siue formalis ex natura rei, siue virtualis exponit, ut productio, & actiuitas inter eiusmodi potentias, earumque actus sit: formalis quidem ex natura rei, quæ res absolute, nec physice